

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ГУРТОК ЯК ФОРМА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядається стан та перспективи розвитку науково-дослідної роботи студентів вищого навчального закладу на прикладі роботи студентського наукового гуртка кафедри біологічних основ фізичної культури Сумського державного педагогічного університету ім.А. С. Макаренка. Вказано основні проблеми у діяльності студентських наукових гуртків та намічені шляхи їх вирішення.

Ключові слова: науково-дослідна робота, студенти вищих навчальних закладів, студентський науковий гурток, студентське наукове товариство.

Постановка проблеми. Реформування системи вищої освіти, зумовленого впливом Болонського процесу, проблема підвищення якості підготовки фахівців у вищій школі вимагає єдності наукової, навчальної та позааудиторної роботи студентів та посилення індивідуальної науково-дослідної роботи з ними [1, 2].

Як відомо, науково-дослідна робота студентів є однією з найважливіших форм навчального процесу у вищому навчальному закладі (ВНЗ) [3]. Наукові лабораторії і гуртки, студентські наукові товариства і конференції дозволяють майбутньому фахівцеві повноцінно займатися науковою роботою, підвищити свій теоретико-методичний рівень, знайти однодумців, з якими можна порадитися і поділитися результатами своїх досліджень. У будь-якому випадку, науково-дослідна робота студентів ВНЗ має бути невід'ємним елементом їх навчально-пізнавальної діяльності. Крім того, написання рефератів, курсових, дипломних робіт передбачає наявність у студентів вмінь до проведення теоретичного та практичного дослідження.

Студент, який займається науковою роботою, відповідає тільки за себе, і тільки від нього самого залежать тема дослідження, терміни виконання роботи, а також кінцевий результат. Витрачаючи свій особистий час, студент має розвинути такі важливі для майбутнього дослідника якості, як критичне та креативне мислення, відповідальність і уміння відстоювати свою точку зору. З боку викладача необхідні увага та підтримка, без яких студент, особливо на молодших курсах, не захоче (та й просто не зможе) займатися зацікавлено, яка здається невідповідною його інтересам на початкових стадіях. Студентські наукові гуртки можна розглядати як кузню молодих кадрів для ВНЗ, у яких вони зможуть працювати вже серед професорсько-викладацького складу. На думку провідних науковців, сьогодні, коли Україна та її наука переживають не кращі часи, необхідно приділяти достатню увагу організації та проведенню наукової діяльності студентів [1].

Слід зазначити, що погане фінансування вищих навчальних закладів породило початок процесу старіння викладацького складу. З одного боку, відбувається процес фільтрації, коли у вузах залишаються люди, які дійсно люблять свою професію і не прагнуть змінити її на іншу. Але з іншого – цей процес здатний призвести до такої ситуації, що найближчим часом брак кадрів спричинить зниження рівня вимог під час добору викладачів. Тому високий рівень освіти, яким славилась радянська і поки ще славиться українська система вищої освіти, зникне. Студенти, що займаються науковою роботою не є самою більшою частиною витрат бюджету ВНЗ; вони вимагають головним чином моральної підтримки, і відмова їм у цьому є безвідповідальним ставленням до майбутнього ВНЗ [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічним технологіям наукової підготовки вчителя фізичної культури присвячені наукові роботи в галузі професійної фізкультурної освіти – А. Барабанова, Є. Каргополова, Л. Сущенко; фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури – І. Ткаченко, В. Фидельського, Б. Шияна, О. Тимошенко; організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання в освітньо-виховних закладах шкільного типу – А. Віндюка, В. Горащука, Л. Гнітецького. Професійні знання, функції та діяльність вчителя фізичної культури передусім мають бути спрямовані на збереження здоров'я учнів (О. Дубогай, О. Єжова, А. Цьось, М. Носко), особливо, якщо йдеться про збереження здоров'я учнівської та студентської молоді, травмонебезпеку на заняттях фізичною культурою, спортивно-масових заходах, організації самостійних занять спортом, тому формування наукової діяльності майбутніх фахівців фізичної культури в наших дослідженнях було спрямовано на оптимізацію науково-дослідної роботи.

Мета статті: висвітлити стан та перспективи розвитку науково-дослідної роботи майбутніх фахівців фізичної культури у вищому навчальному закладі на прикладі роботи студентського наукового гуртка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес підготовки кваліфікованих кадрів нині дедалі більшою мірою орієнтується на самостійну роботу студентів, близьку до дослідної. Науково-дослідна робота – це головний шлях здобуття, засвоєння і оновлення знань, який передбачає вміння ставити наукові завдання, планувати їх виконання, організовувати збирання та опрацювання інформації, створювати умови для генерування нових ідей та їх практичної реалізації. Досвід наукової роботи набувається упродовж усього творчого життя вченого, а базою для нього є знання основ методології наукового дослідження, знайомство з якими розпочинається зі студентських років.

З цією метою в інституті фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка було розпочато проект щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури знань у сфері здоров'язбережувальних технологій, превентивної освіти, вікової та спортивної фізіології, який триває вже понад 10 років. На базі кафедри біологічних основ фізичної культури (БОФК) були створені наукові гуртки «Modus Vivendi» та «Педагогічні технології превентивної освіти та профілактики спортивного травматизму».

На сучасному етапі керівниками наукового гуртка призначені викладачі кафедри БОФК Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, які пройшли безвідривне стажування та підвищення кваліфікації у Сумському державному університеті за програмою використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) під час організації електронного та дистанційного навчання у вищому навчальному закладі, що дало можливість залучити до наукової діяльності у гуртках студентів, які володіють засобами ІКТ та за допомогою наукового керівника можуть використовувати ці знання у власних наукових дослідженнях.

Серед основних завдань наукових гуртків були виділені такі:

- розширити і поглибити знання студентів у галузі теоретичних основ медико-біологічних дисциплін, ІКТ;
- сформувати та розвинути певні практичні вміння і навички самостійної науково-дослідної діяльності, зокрема: проводити наукові пошуки для вирішення актуальних завдань, що висувуються наукою і практикою; опанувати навичками щодо описання власних наукових досліджень (звіти, реферати, доповіді та ін.); аргументовано захищати та обґрунтовувати одержані результати під час публічних виступів; прищепити вміння використання ІКТ під час проведення наукових досліджень та опрацювання одержаних результатів;

- широко впроваджувати нові інформаційні технології під час проведення студентами науково-дослідної роботи, забезпечити інформаційно-програмну підтримку пошуку і супровід одержаних результатів;
- формувати системну методологію пізнання різноманітних об'єктів, принципів і способів їх дослідження;
- проводити індивідуальну роботу з питань формування у студентів системного мислення в нових умовах економічного розвитку і становлення ринкових відносин в країні;
- готувати і відбирати молоді кадри для вступу до аспірантури та подальшого їх залучення до роботи в інституті фізичної культури;
- надання реальної допомоги кафедрам інституту фізичної культури, загальноосвітнім навчальним закладам у виконанні наукових дослідницьких робіт;
- залучення студентів-гуртківців до проведення лекційних та лабораторних занять з навчальних дисциплін кафедри.

За час роботи гуртків відповідно до проблем дослідження було залучено понад 100 студентів за такими напрямками: превентивна освіта та здоров'я; професійна готовність до забезпечення безпеки занять із учнями; застосування мультимедійних засобів навчання на заняттях з дисциплін кафедри, психофізіологічні дослідження, діяльність Шкіл здоров'я, здоров'язберезувальні технології та інші. Слід зазначити, що серед молодих викладачів інституту фізичної культури 12 були членами цих гуртків, і серед них вже 8 мають ступінь кандидата наук.

Під час занять у наукових гуртках студенти набувають вмінь і навичок використання комп'ютерної техніки, програмного забезпечення для опрацювання статистичних даних, апробації математичних методів для більш глибокого наукового аналізу експериментальних даних, засвоюють правила проведення анкетування, опитування, тестування, роблять перші спроби для створення власних анкет і опитувальників, загалом, навчаються проводити нескладні експериментальні дослідження.

Перед учасниками наукових гуртків постають наступні проблеми:

- застаріле матеріально-технічне забезпечення науково-дослідного процесу або його кількісна недостатність (прилади, комп'ютерне обладнання тощо);
- низький рівень навчально-методичного забезпечення науково-дослідного процесу (відсутність достатньої кількості сучасних літературних джерел щодо організації науково-дослідної роботи студентів, відсутність власних розробок викладачів для організації науково-дослідної роботи студентів);
- відсутність достатньої наукової підготовки студентів молодших курсів через інтеграцію у навчальний процес різних інноваційних форм наукової роботи, що ускладнює вироблення єдиного алгоритму науково-дослідної роботи;
- навантаження студентів за навчальним планом не враховує додатковий час, необхідний для ефективної роботи у наукових гуртках.

Задля вирішення вищезгаданих проблем керівниками та учасниками студентських наукових гуртків були запропоновані шляхи їх подолання:

- включення у кошторис університету коштів на підтримку роботи наукових гуртків;
- створення матеріально-технічних умов (виділення приміщень, закупівля необхідного комп'ютерного обладнання та відповідного ліцензійного програмного забезпечення);

- використання викладачами інституту фізичної культури різних форм наукової роботи зі студентами;
- заохочення студентів до занять науковою діяльністю (популяризація, матеріальне заохочення тощо);
- створення наукового студентського товариства та надання йому статусу структурного підрозділу інституту фізичної культури;
- розробка та затвердження нормативно-правової документації для регламентації роботи наукового студентського товариства.

Висновки. Організація студентської науково-дослідної викладачами педагогічних навчальних закладів повинна проходити у формі взаємообміну науково-педагогічним досвідом. Однією із форм такої роботи може бути сумісне керівництво студентською науковою роботою, оскільки воно є запорукою успішного формування майбутніх наукових кадрів кожного вищого навчального закладу. Досвід залучення студентів викладачами кафедри біологічних основ фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка до науково-дослідної роботи оптимізує процес реалізації наукового потенціалу педагогічної освіти для підготовки майбутніх фахівців фізичної культури.

Перспективи подальших досліджень. У подальших дослідженнях планується узагальнити результати з організації та проведення науково-дослідної роботи студентів спортивних спеціальностей за напрямом збереження здоров'я учнів; надати характеристику педагогічного експерименту, його методологію для студентів: спостереження, опитування, тестування та спеціальні методи дослідження. Планується також розглянути методи теоретичного узагальнення наукової інформації та аналізу документальних матеріалів, статистичні та математичні методи, правила та вимоги щодо оформлення курсових, дипломних і магістерських робіт за допомогою сучасних ІКТ.

Література

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В. Андрущенко // Вища освіта України, 2004. – № 1. – С. 5 – 9.
2. Болонський процес у фактах і документах / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. – Київ; Тернопіль : ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
3. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти / Я. Я. Болюбаш [навч. посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти]. – К. : ВВП «КОМПАС», 1997. – 64 с.

О. А. Ежова

СТУДЕНЧЕСКИЙ НАУЧНЫЙ КРУЖОК КАК ФОРМА НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Резюме

В статье рассматривается состояние и перспективы развития научно-исследовательской работы студентов высшего учебного заведения на примере работы студенческого научного кружка кафедры биологических основ физической культуры Сумского государственного педагогического университета им. А. С. Макаренко. Указаны основные проблемы в деятельности студенческих научных кружков и возможные пути их решения.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, студенты высших учебных заведений, студенческий научный кружок, студенческое научное общество.

STUDENT SCIENTIFIC SOCIETY AS A FORM OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION SPECIALISTS RESEARCH ACTIVITIES

Summary

The article considers the state and prospects of development of scientific-research work of higher educational establishment students on the example of student scientific society of the biological bases of physical culture biological bases chair at Sumy State Pedagogical University. The main problem of the student scientific societies is identified and their possible solutions are suggested.

Solutions to the problems of increasing the effectiveness of the student's scientific societies have been proposed:

- *inclusion funds for maintenance of scientific societies in the budget of the university;*
- *creating the necessary material and technical conditions (room allocation, procurement of necessary computer equipment and relevant software license);*
- *teachers of institute of physical education should use various forms of scientific work with students;*
- *encourage students to carry on scientific research (popularization, financial incentives, etc.);*
- *creating the scientific students society and granting the status of the structural units of the institute of physical education;*
- *development and approval of regulatory-legal documentation for the regulation of student scientific society.*

Key words: research work, student scientific society, student scientific club.

УДК 37.036:371.13:78.01

Л. В. Сєрих

НАСТУПНІСТЬ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ТА ПІДЛІТКІВ

У статті розкрито характер, зміст та сутність наступності художньо-естетичного розвитку молодших школярів та підлітків.

Зроблено спробу визначити основні аспекти, ключові позиції наступності художнього розвитку молодших школярів та підлітків, які відображені в державних стандартах, програмах та підручниках з образотворчого мистецтва.

Визначено вплив художньо-естетичного розвитку молодшого школяра на художньо-естетичне навчання й естетичне виховання підлітків.

Ключові слова: художньо-естетичний розвиток, естетичне виховання, молодші школярі, підлітки.

Постановка проблеми. На сьогодні мистецтво у системі сучасної освіти розглядається як суттєвий компонент загальної освіти школяра. Могутній пізнавальний і виховний потенціал мистецтва пов'язаний з естетичною природою, завдяки якій осягаються найпотаємніші процеси духовного життя людини, її внутрішнього світу.

Навчання мистецтву ґрунтується на засадах особистісно-зорієнтованого навчання, компетентнісного підходу, що визначені в основних нормативних документах освіти – державних стандартах, програмах, підручниках.

Аналіз актуальних досліджень. Головні аспекти естетичного навчання, виховання та художньо-естетичного розвитку дитини, що визначені державними стандартами початкової та основної школи, реалізуються в навчальних закладах